

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 4.

Lýsingarprisur fyri petitureglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum best avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 26. januar 1932.

Kostar kr. 1,20 fjórðingsárið — Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brevasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

6. árg.

19. januar 1932.

Valgdagurin mikli.

Sambandsflokkurin sigraði og sjálfstýrismenn við undirlutan, meðan javnaðarmenn halda sítt manntal á tingi og ganga fram í stemmutali.

Tað er langt síðani, at so nógv fólk hefur verið á valgi, sum hesu ferð. Tað var, sum hin fornu fjálturin og óttin var komin á fólk, fjáltur av teirri ringu tíð, við liva í, og óttin fyri, at sjálfstýrisflokkurin fekk reinan meiriluta á tingi, áður enn hitt ókonomiska grundarlagi fyri einum sjálfstýri var endaliga grundlagt.

Fólk hefur hesu ferð sjónliga sýnt, at hin peningaligi spurningurin er brennandi og livsnervan í einum kapitalistisk skipaðum samfelagi.

Sjálfstýrisflokkurin nýtti alt tað valggos, ið teir áttu, í hernaði móti javnaðarmonnum, meðan teir lótu sambandið passa seg. Og meðan hernaðurin fór fram millum sjálfstýrisflokkinn og javnaðarmenn, dróg sambandið í reiður. Valgúrslitið mátti í haldast avgjørt frammanundan, at sambandið kom í meiriluta á tingi. Tað var eins og tað skuldi verið endamálið hjá sjálfstýrisflokkinum — í hvussu so er ljóðaði tað bæði á fundum og í »Tingakrossi«: Samband ella sjálfstýri, bert ikki javnaðarmenn!

Føroyskir veljarar hugsaðu yvirhovur sum framhildið var, antin samband ella sjálfstýri — og teir valdu samband. Bert veljaraflokkur javnaðarmanna stóð stinnur og fattur. Javnaðarmenn stóðu fylktir á heimligari grund, og javnaðarmenn valdu við javnaðarmonnum!

Ræðslan fyri sjálfstýrinum, sum »Dimma« kunngjordi fyri veljarum, og óttin fyri javnaðarstevnunni, sum »Tingakrossur« »upplýsti« sínar veljarar um, bóru sambandinum sigur av vali. Sjálfstýrisflokkurin eigur at fáa tókkið frá sambandinum fyri valsgirnin — teir hava tað uppiborið. Teir hava spælt sambandinum sigur í hendi, meðan teir høvdu í kvittanum at heina fyri javnaðarflokkinum.

Hetta er hin gamla søgan aftur um aftur: meðan tveir flokkar standa í glymjandi hernaði, tekur hin triði valin. Tað er tað, ið hesu ferð er hent.

Bert heppnaðist hinum unga fylkinum, javnaðarflokkinum, at halda stoðu og nora um herlið sítt.

»Slíkur var standur, tá ið sjálfstýrið fall . . .« — teir begingu sjálmorð.

Hetta vilja Føroya fiskarar, arbeidsmenn og smámenn minnast.

Javnaðarmáður.

Veljarar javnaðarflokksins!

Løgtingsvalið er lokið. Javnaðarmenn hava í valbardaganum sýnt eitt samanhold og áreiði, sum hvorgin av hinum politiskum flokkunum høvdu tonkt.

Frá báðum mótstöðuflokkum hefur verið høgt eftir okkum — um mest frí sjálfstýrisflokkinum — í teirri ætlan at reka okkum av vali og av tingi. Men veljarar javnaðarflokksins stóðu stinnir, sum ongantíð áður.

Álopini á javnaðarflokkinn vóru bæði hørð og illavörðin, men veljarar góvu ikki slíkum atburði getur, men høvdu fullt álít á sjálvum sær og sínum flokki í trúgv til tann komandi dag.

Í ringum tíðum skal ein kenna vinnir sínar, og valúrslitið ber prógv um, at tann fólkaflokkur, ið nú stendur aftanfyri javnaðarstevnunni á Føroyum, er ein heild, ið heldur, hvat politiskt ódnarrok enn fer yvir Føroyar. Í slíkum tíðum sum nú, er slíkt samanhold nógv vert — og tað vil bera ávøkstur í komandi tíðum, lyfta javnaðarstevnunna upp og føra hana til sigurs á Føroyum.

Vit ginga nógv fram í stemmutali við hesum vali, og hitt arbeidandi fólk hefur sýnt evnu síni til samanhold, tá ið harðast gongur á. Hetta prógvaði javnaðarmenn í Suðuroy, ið settu P. M. Dam inn aftur á ting, aftaná at hann hefur verið so illa viðfarin, sum kanska fáur, tí teir ringu tíðir lögdu sína kóldu hond á hansara og arbeidans arbeiði.

Okkara veljaraflokkur eigur tókki fyri valúrslitið. Og við trúfast samanhold og í vón og trúgv til, at alt hitt arbeidandi fólk í Føroyum fylkist til tað heildarmegi, ið krevst til at vinna javnaðarstevnunni framher á landi, steyna vit fram eftir á teirri leið, vit eru á, hevandi hin minna menta til rættvísis ljós.

Tókki fyri valið, veljarar javnaðarflokksins!

Stjórn javnaðarflokksins.
M. S. Viðstein,
formaður.

Den største Erhvervskrise i Menneskehedens Historie.

Den fremragende tyske Nationaløkonom og Socialdemokrat, Hrv. Rigs-Finansminister Rudolf Hilferding, behandler i nedenstående foretræfelse Oversigt Verdens-krisens Problemer:

I dramatisk Stigning og med uimodstaaelig Kraft iler Verdens-krisen sit Højdepunkt i Møde, og for hver Dag vokser Verdens-virvaret.

Allerede før Verdenskrigen var Udviklingen i de store kapitalistiske Lande saaledes, at man tydeligt øjnede Sammenhængen mellem Økonomi og Statsmagt. Det var allerede den Gang Verdens Finanskapital, der var egentlig Leder af Staternes Politik. Efter Krigen er dette Sammenspil mellem Finans og Stat i uhyre Udvikling, og igennem Verdenskrisens forskellige Faser er Forbindelsen blevet helt intim.

Verdenskrisens Opstaaen, Udvikelse og Intensitet lader sig kun forstaa om en Følge af Verdenskrigens helt revolutionerende Eftervirkninger, bl. a. den økonomiske og politiske Diktering overfor de Lande, der led Nederlag. Under Krigen fandt der baade i de oversøiske Lande og i de Stater, der ikke deltog, en vældig Udbygning af Landbrugsproduktionen Sted, ligesom der i de Gebeter, hvorfra Raastofferne kommer, foregik en Overproduktion. Dette førte til en rasende Industrialisering i de Lande, der tidligere nøjedes med at være Leverandører af Raastoffer. Endelig var en arbejdsbesparende Teknik og Bedriftsorganisation en Følge af denne Udvikling.

Virkningen af de kortfristede Krediter.

Hertil kom saa Inflation og den mere og mere omsiggribende Protektionisme, der fuldkommen forandrede Verdens økonomiske Udseende. Den nye økonomiske Udvikling, der fulgte efter Krigen, virkede forandrende paa Kreditten mellem de enkelte Lande og skaffede nye og hidtil ukendte Kreditorforhold Landene imellem. Efterkrigstidens usikre Forhold mellem Nationerne førte til, at de Lande, der havde Penge til at udlæne, vilde have ekstra Sikkerhed for deres Milliarder, og dette mente de at skaffe sig ved kun at læne ud paa kort Sigt, saaledes at de hurtigt, hvis der skulde ske et eller andet politisk, kunde trække deres Kapitaler hjem.

Dette er en af Aarsagerne til den nuværende Krise. Den begyndte som en Agrarkrise og udviklede sig hurtigt til en Industri- og Kreditkrise.

Sin foreløbige Kulmination naaede Verdenskrisen i Juli

1931. Paa dette Tidspunkt kom Verdens Økonomi i en Fare, der ikke kunde overvindes ved Selvhjælp, men krævede Hjælp ad international politisk Vej.

Det sidste Kriseaar har kostet Tyskland ca. 20 Milliarder Mark.

Lad os se lidt paa, hvad denne Krise har kostet Verden.

For Tysklands Vedkommende kan man nogenlunde overse Situationen. I Følge den Statistik, der er opstillet af Institutet for Konjunkturforskning, beløb det tyske Folks Indkomst sig i Aaret 1929 til 76 Milliarder Mark. I 1931 vil man næppe naa op paa mere end mellem 50 og 60 Milliarder. Med andre Ord har dette enkelte Kriseaar kostet Tyskland ca. 20 Milliarder Mark.

Disse Tal er svære at forstaa, men de er rigtige. Deres Betydning kan man yderligere se af følgende: Den samlede Sum, som Stat, Lande og Kommuner skal bruge for at holde Husholdningerne i den rigtige Gænge, beløber sig til ca. 20 Milliarder om Aaret. Disse Penge kommer ind ved Hjælp af Skatter, og naar Indtægterne, som ovenfor nævnt, er gaaet ned med en Tredjedel, maa Skatterne synke i akkurat samme Forhold, hvis man ikke skaffer Pengene til Veje ved at forhøje Skatterne med den Tredjedel, der mangler.

Man har valgt at forhøje Skatterne for at skaffe det manglende ind, og dette uhyre Skatetryk har naturligvis medført, at Rebellionen stiger hos Befolkningen. Store Dele af den tyske Befolkning er efterhaanden blevet Fjender af den nuværende Stat og er faldet i Hænderne paa politiske Charlataner og Eventyrere.

Tilbagegangen i Folkets Indtægter under den nuværende Krise er mere omfattende end under nogen anden Krise, der har rystet Tyskland. Embedsmænd, Funktionærer, Renteindtægtere og Landbefolkningen, der tidligere ikke har været meget berørt af en industriel Krise, er denne Gang med blandt dem, der maa bære Byrden. Hertil kommer det uamaadelige Tryk paa hele den store Arbejderklasse gennem Arbejdsløshed, Nedsættelse af Lønninger, Arbejde paa forkortet Arbejdstid med nedsatte Lønninger o. s. v. I andet Halvaar af 1931 er de tyske Industriarbejdere Lønninger næppe naaet højere op end til 60 Procent af, hvad de var i 1929. De samlede Indtægter for Tysklands Embedsmænd, Funktionærer og Arbejdere vil blive fra 9 til 10 Milliarder ringere end i Aaret 1929.

Tal, bag hvilke den menneskelige Fortvivlelse skjuler sig.

Det er Tallene for den tyske Krise. Hvad koster nu Verdenskrisen? For Verdenstabet har man ikke nøjagtige Tal. Men man kan dog komme til et nogenlunde korrekt Billede, hvis man følger den kendte Statistiker Woytinskys Uregninger. Af Verdens Arbejdsloshed gaar ca. 20 til 25 Procent paa Tyskland. Deraf kan man se, at de højkapitalistiske Lande med den højeste Løn og den meste værdifulde Del af Produktionen er stærkest ramt af Arbejdsloshed og har haft et Produktionstab, der udgør fra 120 til 125 Milliarder Rigsmark.

Disse Tal fortæller os Voldsomheden af den Krise, der for Tiden ryster Verden. Bag disse Tal skjuler sig Fortvivlelse i Bondermasserne i det østlige Europa, Farmerne i Amerika og Canada, Plantørerne i Sydamerika og i den ganske Verdens Arbejderklasse, der maa bære de største Lidelser. Man forstaa, at denne Krise har bragt hele Verden i Fortvivlelse og har faaet det kapitalistiske System til at ryste i sin Grundvold.

Og foreløbig er der ingen Hjælp at øjne. Krisen bliver tværtimod værre for hver Maaned, der gaar.

Det var den politiske Usikkerhed og særlig Spændingen mellem Tyskland og Frankrig, samt endelig de indefrosne Kreditter i Sydamerika og Australien, Sammenbrudet af den østrigske Kreditbank og de østeuropæiske Agrarlandes Sammenbrud og naturligvis de politiske Forholds Udvikling i Tyskland, der førte til de udenlandske Kreditors run imod Tyskland, og som igen førte til en yderligere Forværring af den Verdenskrise, der allerede længe havde været paa Trapperne.

Denne forstærkede Krise førte til, at England opgav sin Guld-dækning for Sterling. Dermed havde den allerede bestaaende Kreditkrise udviklet sig til ogsaa at være en Penge- og Valutakrise, der virkede som en fuldstændig Forfrysning paa det internationale Laanemarked.

Følelsen af Usikkerhed, ogsaa hvad Penge angaar, er steget til det højeste, og i den internationale Handel kan man ikke længere kalkulere.

Valuta-Virvar'ets Virkninger.

Ved Slutningen af Aaret 1931 havde 17 Lande opgivet Guld-dækning af deres Valuta. I 12 Lande er Valutaen gaaet betydeligt ned under Pari, og i 11 Lande holdes den oppe ved Hjælp af Devisetvang. Disse 40 Lande omfatter mere end Halvdelen af Verdenshandelen, og